

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 59 (1974)
Heft: 2

Artikel: Ponderaziuns sur la situaziun finanziaria dalla Viafier retica
Autor: Casanova, Claudio
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881946>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 29.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Ponderaziuns sur la situaziun finanziaria dalla Viafier retica

da Claudio Casanova

La Viafier retica ei ina dallas grondas interpresas grischunas. Sia impurtanza economica illustreschan las suandontas cefras: 1972 ha igl esit contonschiu 70 milliuns francs ed il quen da baghegiar 22 milliuns francs. La reit dalla Viafier retica colligia las valladas principalas grischunas cun la Viafier federala ed ha ina lunghezia da 400 km. Ses trens percuoran di per di biabein 12 000 km. Las prestaziuns da traffic muntavan 1972 a: transport da 7,5 milliuns persunas sin ina distanza da 25 km intragliauter e transport da 787 000 tonnas vitgira sin ina distanza da 51,5 km intragliauter. La Viafier retica occupescha rodund 1500 persunas ch'ei spatischadas sur igl entir Cantun Grischun ora.

El quen da menaschi dalla Viafier retica semuossa dapi 1970 ina situaziun finanziaria che croda pli e pli ord igl equiliber. Ils cuosts creschan pli fetg che las entradas. Cun 3,9 milliuns francs ei l'emprema gada dapi 1957 serresultau 1971 in deficit pli grond. Grazia ad in augment da tariffas ei quel sereducius 1972 ad 1,35 milliuns francs. Per igl onn 1973 ston ins quintar cun in cal da 3,1 milliuns francs ed igl onn current vegn il deficit a crescer sin 7,9 milliuns francs. La prognosa da finanzas preveda per 1975 in muncont da 8,5 milliuns francs. Supponiu che l'inflaziun actuala vegni a secalmar, astgan ins calcular per ils onns suandonts cun ina stabilisaziun ni sminuaziun dils deficits.

Quels paucs fatgs ein stgis da schar nescher in schliet sentiment sur igl avegnir finanziel dalla Viafier retica. Ins ei cudischius e spetga era tier las interpresas publicas da traffic in quen da menaschi ulivaus. In sguard els quens actuals da tals menaschis – cumpriu las Viasfier federalas – lai percorscher che quei ei buca pli il cass. Per tgei motivs?

Las viasfier han dad ademplir differents pensums publics ch'ei fixai entras lescha e concessiun:

- l'obligaziun da menaschi,
- l'obligaziun d'urari,
- l'obligaziun da transport e
- l'obligaziun da tariffas.

Quellas obligaziuns fundamentalas ed il sistem tecnic dattan allas viafier la tempra d'interpresas cun aults cuosts fixes. Quei vul dir ch'ils cuosts ein per la gronda part caschunai per motivs publics e ch'els vegnan mo per pintga part influenzai entras il consum. Igl urari sto vegnir risguardaus ed il cuors purschius di per di, era sche las frequenzas da singuls trens ein schliatas, aschia che las entradas pon gnanc curclar ils cuosts variabels! Quei ei in motiv principal digl equiliber disturbau el tenercasa viafieril aschi ditg ch'il consumant da prestaziuns da transport sa eleger libramain il vehichel. Havend las interpresas da viafier expensas per personal che muntan a pli che 60% dallas expensas totalas, caschuna plinavon l'inflaziun progressonta d'ozildi gronds cuosts supplementars. Da l'autra vart han ins – per motivs politics e conjuncturals – buca astgau adattar

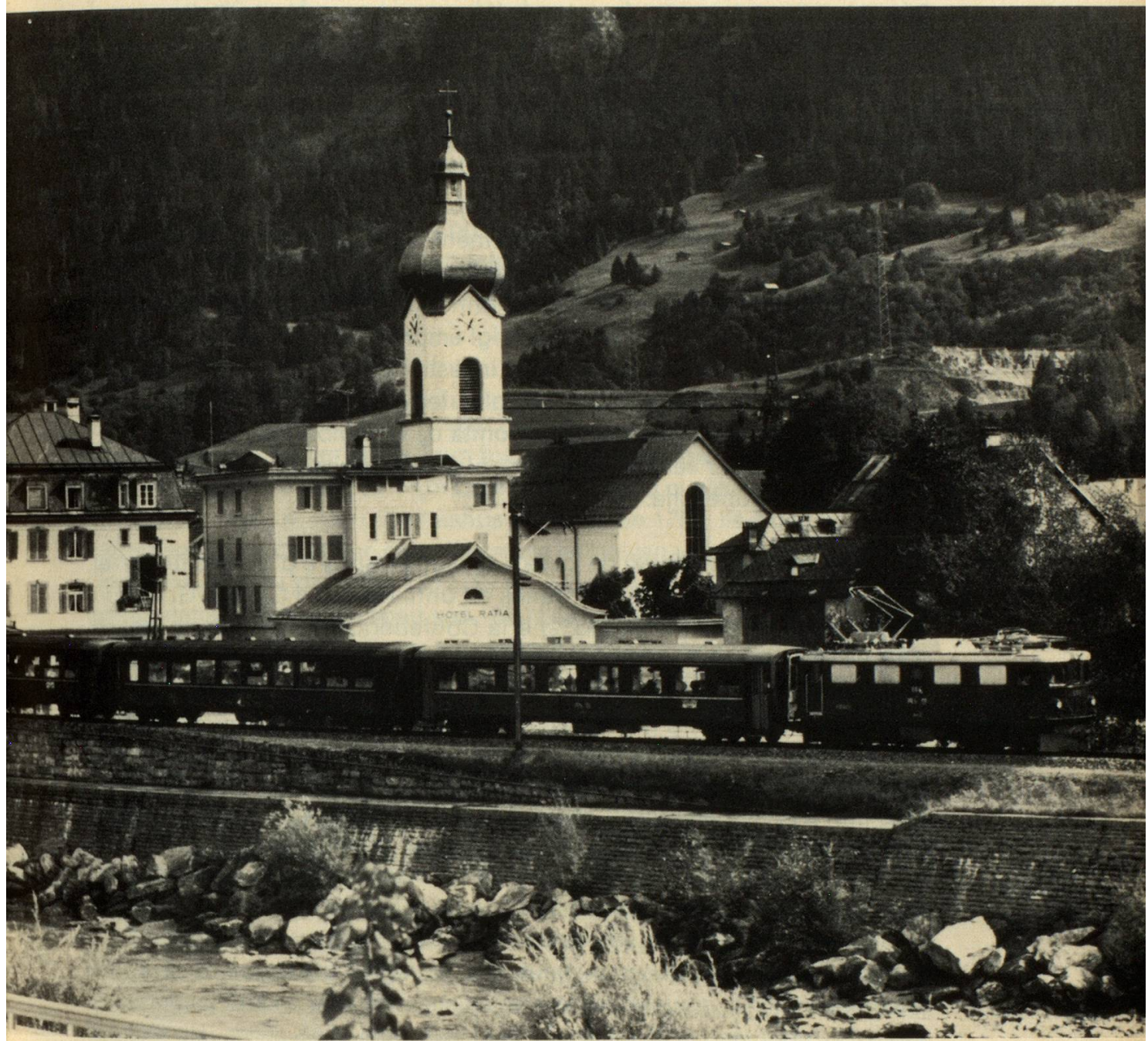
Emblem dalla Viafier retica che sesanfla sur l'entrada principala dil baghetg d'administraziun a Cuera.

las tariffas al ritmus dalla carschen dils cuosts inflatorics. Vegn la Viafier retica aunc aschia a contonscher ord atgna forza siu equilibrer finanziar?

Enteifer il menaschi han ins raziunalisau tut quei ch'ei stau pusseivel. Ulteriuras mesiras pretendan novas investiziuns. Autras pusseivladads fussen igl eliminar ils trens nunrentabels, serrar staziuns ni schizun schirentar entiras lingias. Cheu sepresenta la damonda, schebein ins astgi prender talas mesiras oz, nua che la cumpletaziun dil traffic public vegn postulada ferventamein per motivs da scartezia d'energia, dalla protecziun digl ambient e dalla planisaziun generala? Nossa economia sco era nossa generaziun ein daveras dependentas d'in bien sistem da traffic che po era funcziunar egl avegnir. Quei vala per nossa tiara industriala en general e per nossa regiun muntagnarda en special. Sch'ins vul sviluppar nossas regiuns e frenar lur depopolaziun, ei in bien sistem da traffic interregional l'emprema premissa. Il traffic individual ha contonschiu e per part surpassau ses tiarms. El caschuna al generaleesser immens cuosts directs e socials. Perquei eis ei necessari d'anflar sco cunterpeisa novs criteris da valenziun dil traffic public e dalla situaziun finanziaria da sias purtadras.

La lescha federala sur las viasfier preveda ch'il maun public (Confederaziun e Cantun) sappi curclar il deficit dallas viasfier privatas. Quei astga mo daventar, sch'il profit direct ed indirect corrispunda alla prestaziun dil generaleesser. Ei quei buca il cass, duei ina sligiazion cun autobus vegnir encuretga e la lingia da viafier dismessa. Per tals motivs ei la lingia dalla Viafier retica denter Blizuna e Mesauc vegnida schirentada per il traffic da personas e vitgira pintga, quei sin fundament d'in conclus dil Cussegl federal. Ils resultats dils emprems dus onns digl autobus laian strusch percorscher ina migliur finanziaria dil traffic public en la Val Mesauc. La Confederaziun vegn a stuer reponderar sia politica da traffic en quei punct.

L'experientscha fatga en la Val Mesauc intimescha danovamein la Viafier retica da cuntinuar a migliurar sia reit e siu material. Dapi 1961 ha ella fatg tschun cunvegnientschas cun la Confederaziun e Cantun per finanziar novas investiziuns. La summa totala munta a 91,8 milliuns francs. Sin la fin digl onn 1973 ein treis programs cun ina summa da 61,1 milliuns francs stai realisai. Respectablas ein era las investiziuns annualas che la viafier finanziescha sezza. Igl onn 1972 han quellas contonschiu la summa da 16,8 milliuns francs.

Glion

Grondas investiziuns ein era egl avegnir necessarias, sche la Viafier retica vul survir vinavon als basegns dil traffic el Grischun. Tenor in studi quentan ins entochen 1980 cun ina summa d'investiziun annuala da 28 milliuns francs. Da quels 28 milliuns francs sa la viafier financiar rodund 16 milliuns sezza. Ei restan 12 milliuns ad onn che ston vegnir segirai cun agid public.

En connex cun la damonda da susteniment finanziar alla Viafier retica reviva adina puspei l'idea dalla sorprendida entras la Confederaziun. La Regenza grischuna ei secunvegnida igl onn 1972 cun il Cussegl federal en quei grau. Il Cantun Grischun ha dapi igl εμπrem da schaner 1973 da sorprender aunc 15% dil deficit e dallas investiziuns che la Viafier retica po buca financiar ord agens mieds. Tut igl auter va sil quen dalla Confederaziun. Ella ei plinavon sedeclarada prompta da redember ils cuosts d'investiziun dalla Viafier retica, aschilunsch che la situaziun finanziaria dalla Confederaziun lubescha.

Partend d'in deficit annual da circa 8 milliuns francs e d'in agid finanziar per investiziuns da 12 milliuns francs ad onn, havess il Cantun Grischun da purtar 3 milliuns francs (15%) e la Confederaziun 17 milliuns francs (85%). Plinavon paga la Confederaziun alla Viafier retica per la reducziun dallas tariffas e sco indemnizaziun per las prestaziuns cuminas 29 milliuns francs ad onn. Po quella sligiazion satisfar? Igl agid annual dil Cantun Grischun da 3 milliuns francs munta mo a 6% digl agid total. En vesta dallas enormas prestaziuns dalla Confederaziun e savend che il Cantun Grischun – cun la majoriad dallas aczias – camonda las fiastas els fatgs dalla Viafier retica, san ins bein esser cuntents cun il contonschiu.